

อุดมศึกษา เชิงประจักษ์ สู่ออนาคต

อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์

อุดมศึกษาเชิงประจักษ์
สู่อนาคต

อุดมศึกษาเชิงประจักษ์

สู่อนาคต

อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์

 สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2564

190.-

อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์

อุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่อนาคต / อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์

1. สถาบันอุดมศึกษา -- การบริหาร.
2. สถาบันอุดมศึกษา -- การวางแผน.
3. การวางแผนการศึกษา.

378.101

ISBN 978-974-03-4037-9

สปจ. 2508

assคุณคำวิชาการ *สู่สังคม*

Knowledge to All

www.cupress.chula.ac.th

สิทธิในการผลิตและพิมพ์หนังสือเล่มนี้เป็นของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแต่ผู้เดียว
การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น
ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 1,000 เล่ม พ.ศ. 2564

บรรณาธิการอำนวยการ : นางอรทัย นันทนาติศัย รองศาสตราจารย์ ดร.อรัญ หาญสืบสาย

กองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ : ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.ปิยนถ บุนนาค รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์
รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ชิษณุ พันธุ์เจริญ รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลวรรณ พิมพ์พันธุ์

ผู้ประสานงาน : วาสนา ชำเซ็น

พิสูจน์อักษร : บุศรินทร์ สรวัตร

ออกแบบปกและรูปเล่ม : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้จัดจำหน่าย ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทร. 0-2218-7000-3, 0-2218-9872 โทรสาร 0-2254-9495

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. 0-2255-4433

<http://www.chulabook.com>

แผนกขายส่ง สาขาหัวหมาก โทร. 0-2374-1375-6 โทรสาร 0-2374-1375

พิมพ์ที่ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [CUB6208-018] โทร. 0-2218-3562-3

www.cupress.chula.ac.th

คำนำ

การนำเสนอสาระสำคัญและรายละเอียดในหนังสืออุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่อนาคต ประกอบไปด้วย 7 บท ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 การพัฒนานิสิตนักศึกษา บทที่ 3 หลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา บทที่ 4 การบริหารอุดมศึกษา บทที่ 5 ครุศึกษา บทที่ 6 อุดมศึกษากับการเปลี่ยนผ่านสู่โลกอนาคต และบทที่ 7 การอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล

โดยบทที่ 1 บทนำ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ทางอุดมศึกษากับการแบ่งฝ่ายของการบริหารงานในระดับอุดมศึกษา ยุทธศาสตร์สำคัญของการอุดมศึกษา บทบาทของอุดมศึกษาที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคของการพลิกผัน (Disruption) และความปรกติใหม่ (New Normal)

บทที่ 2 การพัฒนานิสิตนักศึกษา เนื่องจากนิสิตนักศึกษาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่จะเป็นอนาคตและขับเคลื่อนสังคมไทยและสังคมโลก โดยในบทนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษา มีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

1. สภาพและปัญหาของนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย 1) ลักษณะของนิสิตนักศึกษา 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา และ 3) ปัญหาของนิสิตนักศึกษา
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษา 2) ทฤษฎีปัญหาของการ์ดเนอร์ 3) หลักการสร้างความเป็นพลเมือง 4) ความฉลาดรู้ 5) การสร้างพันธะสัญญาของนิสิตนักศึกษา
3. ความรู้และทักษะสำหรับโลกยุคดิจิทัล
4. ตัวอย่างงานวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้การวิจัยกรณีศึกษากับการสอนและการคิดสะท้อนเพื่อการพัฒนาทักษะของนิสิตนักศึกษา สำหรับนิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอุดมศึกษา
5. บทสรุปแนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล

บทที่ 3 หลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตบัณฑิตเพื่อไปรับใช้สังคม โดยในบทนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญของหลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา มีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักสูตรระดับอุดมศึกษา 2) ปัญหาของหลักสูตรอุดมศึกษา 3) แนวโน้มใหม่ของหลักสูตรอุดมศึกษา 4) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
2. การจัดการเรียนการสอนและการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ 1) รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP 2) การเรียนรู้แบบกลับด้าน (Flipped Learning) 3) การเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online Learning) 4) การเรียนรู้ที่บูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Learning) 5) การศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome-based Education) 6) การศึกษาที่เน้นสมรรถนะเป็นฐานและโมดูลการเรียนรู้แบบปรับเหมาะ (Competency-based Education and Adaptive Learning Modules) 7) การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง 8) การเรียนรู้ตลอดชีวิต 9) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 10) นวัตกรรมด้านการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

3. การบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ 2) ตัวอย่างงานวิจัย : การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. สาขาวิชาอุดมศึกษา ประกอบด้วย 1) สาขาวิชาอุดมศึกษาในต่างประเทศ 2) สาขาวิชาอุดมศึกษาในประเทศไทย

5. กระบวนการโบโลญญา (Bologna Process)

6. การเคลื่อนย้ายนิสิตนักศึกษา (Transfer Students)

7. บทสรุปแนวทางการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล

บทที่ 4 การบริหารอุดมศึกษา การบริหารอุดมศึกษาเป็นกลยุทธ์และกลไกที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนและพัฒนาองค์กร โดยในบทนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญของการบริหารอุดมศึกษา มีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารอุดมศึกษา ประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 2) การวางแผน 3) ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ภาครัฐ และภาคอุตสาหกรรม

2. องค์กรและการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1) ลักษณะสังคมไทยและลักษณะการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ 2) การเปลี่ยนแปลงขององค์กร 3) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงขององค์กร 4) สถาบันอุดมศึกษาในอนาคต

3. องค์กรที่เปลี่ยนแปลงกับการศึกษาที่เปลี่ยนไป โดยนำเสนอการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education)

4. องค์กรที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษา 2) แนวคิดของ OKRs

5. บทสรุปแนวทางการบริหารอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล

บทที่ 5 ครุศึกษา การบริหารมหาวิทยาลัย อีกนัยหนึ่งคือ การบริหารวิชาการ ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัย จึงเป็นผู้บริหารเชิงวิชาการและผู้บริหารส่วนใหญ่จะต้องเป็นนักวิชาการเสมอ ไม่ได้เป็นเพียงผู้บริหารเท่านั้น (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2546: 2-3) อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาคณาจารย์ให้เป็นนักวิชาการ และในขณะเดียวกันคณาจารย์บางส่วนจะต้องรับบทบาทของผู้บริหาร ซึ่งจะต้องเป็นผู้บริหารเชิงวิชาการด้วย ในบทนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญของครุศึกษา มีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคณาจารย์ ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาของการพัฒนาคณาจารย์ 2) การพัฒนาคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

2. แนวคิดเกี่ยวกับครุศึกษา ประกอบด้วย 1) การครุศึกษา 2) ประวัติการศึกษาไทย 3) พัฒนาการการผลิตครูในประเทศไทย 4) ยุทธศาสตร์และมาตรการการปฏิรูประบบครุศึกษาของประเทศ 5) มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา

3. บทสรุปแนวทางการพัฒนาครุศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล

บทที่ 6 อุดมศึกษากับการเปลี่ยนผ่านสู่โลกอนาคต จะกล่าวถึงสาระสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา การบริหารอุดมศึกษา และครุศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษากับการเปลี่ยนผ่านสู่โลกอนาคต มีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

1. อุดมศึกษากับการพัฒนาคุณภาพ ประกอบด้วย 1) วิฤตคุณภาพอุดมศึกษาไทย 2) การปฏิรูปการเรียนรู้ 3) แนวคิดการพัฒนาสีเขียว (Green Development) 4) กระแสใหญ่ของโลกในศตวรรษที่ 21 5) การศึกษาไทย 4.0 6) คนไทยในบริบท Thailand 4.0 7) สังคมยุค 5.0

2. อุดมศึกษากับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประกอบด้วย 1) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 2) การแบ่งกลุ่มประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน 3) การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย โดยเวทีเศรษฐกิจโลก พ.ศ. 2558-2559 4) ดัชนีชี้วัดในการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของเวทีเศรษฐกิจโลก (Global Competitiveness Index: GCI)

3. ภาพอนาคตของอุดมศึกษา ประกอบด้วย 1) การเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมอย่างพลิกผัน (Disruptive Innovation) กับการเปลี่ยนแปลงอุดมศึกษา 2) การสร้างพันธมิตรสัญญาสาธารณะระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับสังคม 3) Multiversity 4) มหาวิทยาลัยอัจฉริยะ (SMART UNIVERSITY) 5) เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา 6) การขับเคลื่อนอุดมศึกษาไทยสู่อุดมศึกษาโลก 7) บทบาทของอุดมศึกษาในการสร้างสรรค์อนาคตที่ยั่งยืน 8) พื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) 9) อุดมศึกษากับอนาคต 10) กลยุทธ์ที่จะทำให้อุดมศึกษาก้าวไปสู่ปี ค.ศ. 2030

4. บทสรุปของศาสตร์อุดมศึกษาในด้านนิสิตนักศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา การบริหารอุดมศึกษา ครุศึกษา ที่มีความสัมพันธ์กับอุดมศึกษากับการเปลี่ยนผ่านสู่โลกอนาคต

บทที่ 7 การอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 สถาบันอุดมศึกษาในอนาคต และส่วนที่ 2 การอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล : การประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่อนาคต

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้และประสบการณ์ทางการศึกษา และขอขอบพระคุณสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งคุณพ่อและคุณแม่ (นายพีระและนางอภัย หงษ์ศิริวัฒน์) และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ในศาสตร์ด้านอุดมศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
บทที่ 2 การพัฒนานิสิตนักศึกษา.....	7
สภาพและปัญหาของนิสิตนักศึกษา.....	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา.....	13
ความรู้และทักษะสำหรับโลกยุคดิจิทัล.....	21
ตัวอย่างงานวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้การวิจัยกรณีศึกษากับการสอนและ การคิดสะท้อนเพื่อการพัฒนาทักษะของนิสิตนักศึกษา สำหรับนิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอุดมศึกษา.....	22
บทสรุปแนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล.....	23
บทที่ 3 หลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา.....	29
หลักสูตรระดับอุดมศึกษา.....	29
การจัดการเรียนการสอนและการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา.....	33
การบริหารงานวิชาการ.....	44
สาขาวิชาอุดมศึกษา.....	47
กระบวนการโบโลญญา (Bologna Process).....	51
การเคลื่อนย้ายนิสิตนักศึกษา (Transfer Students).....	52
บทสรุปแนวทางการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา เชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล.....	54
บทที่ 4 การบริหารอุดมศึกษา.....	57
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารอุดมศึกษา.....	57
องค์กรและการเปลี่ยนแปลง.....	60
องค์กรที่เปลี่ยนแปลงกับการศึกษาที่เปลี่ยนไป โดยนำเสนอการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education).....	62
องค์กรที่มีคุณภาพ.....	64
บทสรุปของการบริหารอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล.....	67
บทที่ 5 ครูศึกษา.....	69
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคณาจารย์.....	69
แนวคิดเกี่ยวกับครูศึกษา.....	71
บทสรุปแนวทางการพัฒนาครูศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล.....	80

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 อุดมศึกษากับการเปลี่ยนผ่านสู่โลกอนาคต.....	83
อุดมศึกษากับการพัฒนาคุณภาพ.....	83
อุดมศึกษากับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ.....	87
ภาพอนาคตของอุดมศึกษา.....	92
บทสรุปของศาสตร์อุดมศึกษาในด้านนิสิตนักศึกษา หลักสูตรและการเรียน การสอนในระดับอุดมศึกษา การบริหารอุดมศึกษา ครูศึกษา ที่มีความสัมพันธ์กับอุดมศึกษากับการเปลี่ยนผ่านสู่โลกอนาคต.....	105
บทที่ 7 การอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล.....	109
สถาบันอุดมศึกษาในอนาคต.....	109
การอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล : การประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาคู่อนาคต.....	110
บรรณานุกรม	123
ภาคผนวก.....	131
การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์การสร้างพันธะสัญญาสาธารณะระหว่าง สถาบันอุดมศึกษากับสังคม.....	131
ดัชนี	147
ประวัติผู้เขียน	151

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่	
1 การพัฒนานิสิตนักศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา.....	26
2 ความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา การบริหารอุดมศึกษา ครุศึกษา กับภารกิจ 4 ประการ.....	106

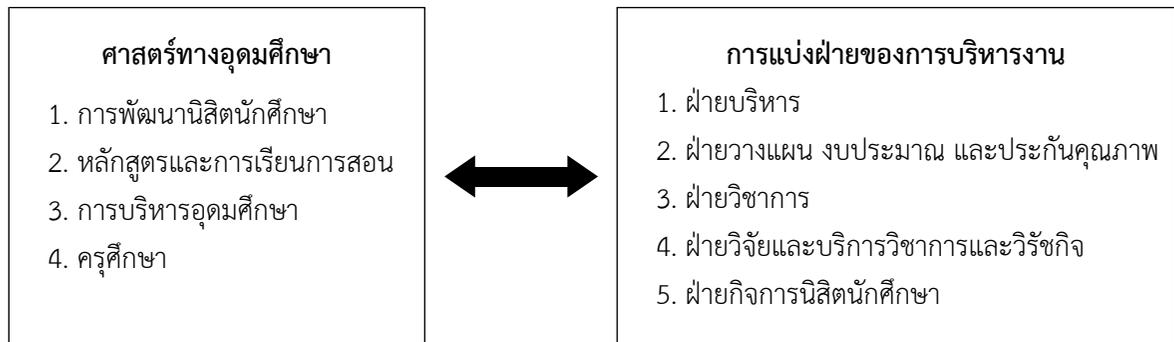
สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่	
1 ความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ทางอุดมศึกษากับการแบ่งฝ่ายของการบริหารงาน.....	1
2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร การเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ.....	54
3 แนวทางการบริหารงานในสถาบันอุดมศึกษา.....	67
4 แนวทางการพัฒนาครุศึกษา.....	80
5 ระบบการผลิตบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา.....	97
6 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพอนาคตของอุดมศึกษา.....	107
7 ความสัมพันธ์ระหว่าง “มุมมองในศาสตร์อุดมศึกษา” และ “มุมมองในการจัดแบ่งการบริหารงาน ในสถาบันอุดมศึกษา” ที่เชื่อมโยงกับอุดมศึกษากับการเปลี่ยนผ่านสู่โลกอนาคต และการอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล.....	112
8 การอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล.....	114
9 อนาคตภาพรูปแบบอุดมศึกษาเชิงประจักษ์สู่ยุคดิจิทัล (FUTURE UNIVERSITY).....	117

บทที่ 1 บทนำ

อุดมศึกษาประกอบด้วยศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง 4 ศาสตร์ ได้แก่ การพัฒนานิสิตนักศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา การบริหารอุดมศึกษา และครุศึกษา โดยทั้ง 4 ศาสตร์มีส่วนสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน

ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำงานในระดับอุดมศึกษา จำเป็นจะต้องมีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา การบริหารอุดมศึกษา และครุศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจัดแบ่งการบริหารงานในสถาบันอุดมศึกษา โดยส่วนใหญ่แล้วจะประกอบไปด้วย 5 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายบริหาร 2) ฝ่ายวางแผน งบประมาณ และประกันคุณภาพ 3) ฝ่ายวิชาการ 4) ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ และวิรัชกิจ และ 5) ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ทางอุดมศึกษากับการแบ่งฝ่ายของการบริหารงาน

ในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงยุทธศาสตร์สำคัญของการอุดมศึกษา รวมทั้งบทบาทของอุดมศึกษาที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคของการพลิกผัน (Disruption) และความปรกติใหม่ (New Normal) ซึ่งบริบทเหล่านี้จะส่งผลให้การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งบรรลุผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์สำคัญของการอุดมศึกษา

สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2561: 7-8) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมียุทธศาสตร์หลักสำคัญ 6 ข้อ ที่ถ่ายทอดจากวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย

1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง มุ่งเน้นการรักษาความสงบภายในประเทศ การพัฒนาศักยภาพการป้องกันประเทศ การบูรณาการความร่วมมือกับต่างประเทศและปกป้องผลประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิต และบริการ การพัฒนาผู้ประกอบการ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

3. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพมนุษย์ มุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ พัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตคนไทยที่มีคุณธรรม มีวินัย เคารพกฎหมาย มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สร้างสุขภาวะที่ดี และความอยู่ดีมีสุข

4. ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน สร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางสังคมและความสมานฉันท์

5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การวางระบบการจัดการน้ำอย่างบูรณาการ การพัฒนาพลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ ระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ มุ่งเน้นการพัฒนาข้าราชการมืออาชีพ การต่อต้านการทุจริต การปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบให้มีความชัดเจน ทันสมัย

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นในเรื่องของแนวโน้ม 10 ประการที่มีผลกระทบต่ออุดมศึกษา ประกอบด้วย รายละเอียดต่อไปนี้ (สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561: 56-76)

1. แนวโน้มและโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ สถาบันอุดมศึกษา จะต้องขับเคลื่อนพันธกิจของอุดมศึกษาในการสร้างผลงานวิจัย นวัตกรรม ผลิตภัณฑ์กำลังคน รวมทั้งการบริการวิชาการที่ได้รับยอมรับและมีคุณภาพ การขับเคลื่อนอุดมศึกษาในอนาคตจะต้องผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความเป็นสากล เป็นนักวิจัยระดับโลก ยกระดับอุดมศึกษาของประเทศให้ทัดเทียมกับประเทศพัฒนาแล้ว การปรับบทบาทของอุดมศึกษาให้เป็นกลไกหลักที่สนับสนุนและแก้ปัญหาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนในชาติ

2. การปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐ ผลกระทบต่อบริบทของอุดมศึกษาที่เกิดขึ้น คือ บทบาทอุดมศึกษาใหม่ในฐานะกลไกสำคัญ เป็นหัวรถจักรของการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะ (New Growth Engines) เพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ควบคู่กับพันธกิจการถ่ายทอดองค์ความรู้ และการชี้นำสังคมอุดมศึกษาต้องเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วน ทั้งภาคสังคมและภาคเศรษฐกิจ การให้ความสำคัญกับการเพิ่มอิสระทางการบริหารและความอิสระทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่บนความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม และประเทศ

3. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคม ส่งผลกระทบต่ออุดมศึกษา โดยจำนวนประชากรวัยอุดมศึกษาที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 18-22 ปี ลดลงและส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อสถาบันอุดมศึกษาที่อาศัยค่าใช้จ่ายจากค่าเล่าเรียนเป็นหลัก ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อม มีการปรับยุทธศาสตร์ เพื่อรองรับการลดลงของจำนวนนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การปิดหลักสูตร การปิดคณะ ภาควิชา การยุบรวมหรือปิดสถาบัน หรือกำหนดกลุ่มเป้าหมายใหม่ การพัฒนาความรู้และทักษะใหม่ให้กับคณาจารย์ การเพิ่มระดับคุณภาพ ทักษะ และขีดความสามารถให้กับบัณฑิตยุคใหม่ การเป็นกลไกในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและสังคมผู้สูงวัย

4. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่ออุดมศึกษา ในประเด็นของการบริหารจัดการและหลักสูตรการเรียนการสอนที่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ อาชีพที่เปลี่ยนแปลงตามทิศทางของกระแสโลก การปฏิวัติการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนใน Gen-Z ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องการใบปริญญาบัตร การมี Social Engagement ที่แปลงพันธกิจของสถาบันไปสู่ภาคสังคม สร้างสังคมให้เข้มแข็ง

